

Martin Fahlgren

Rysstroll och desinformation

Denna artikel behandlar rysk desinformation ur både ett mer generellt perspektiv och med konkreta exempel. Först beskrivs olika debattknep som kommer till användning. Sedan ges exempel på olika kanaler och sätt att sprida desinformation.

Ämnet är omfattande, men jag har försökt hålla mig ganska kortfattad och ge ganska få, men illustrativa exempel, som kompletteras med länkar som gör det möjligt för den intresserade att ytterligare tränga in i problematiken. De första 6 sidorna följer till stor del samma upplägg som i Per Eneruds bok *Det här är inte ett krig* (2023) – den som vill veta mer rekommenderas att ta del av den boken.

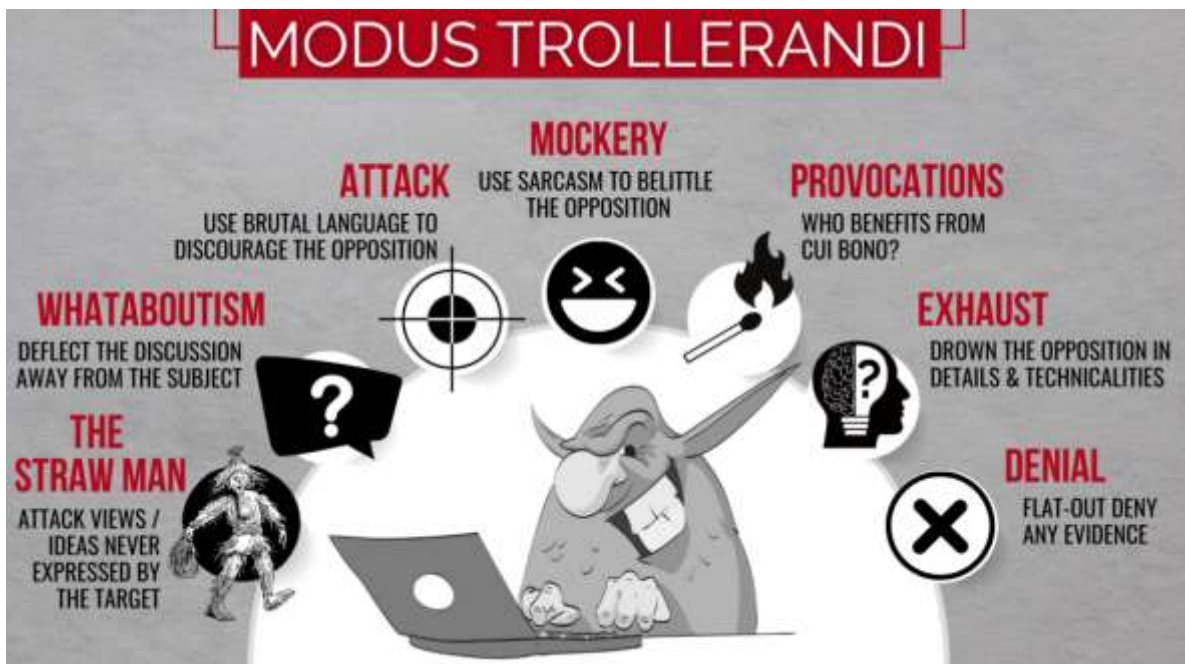
Ryssland ägnar sig även åt s k *hybridkrigföring*, däribland cyberangrepp mot samhällsfunktioner, företag m m. MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) ger ut årliga rapporter om detta.¹ Hybridkrigföring diskuteras dock inte i den fortsatta framställningen.

Rysstroll

Begreppet *troll* har länge använts på nätet som benämning på personer som inte är intresserade av seriösa diskussioner, utan vräker ur sig åsikter och oförsämdheter för att provocera och ställa till bråk.

Rysstroll är besläktade med de gamla nättrollen. De är inte intresserade av fakta och seriös debatt, utan predikar det ryska narrativet och försöker med halvsanningar och påhittade ”fakta” vinna stöd och få motståndare ur balans. I detta klimat frodas konspirationsteorier.

En *trollfabrik*, ofta statligt finansierad, är en organisering av nättroll och bloggare för att sprida desinformation och påverkan.² En omtalad sådan är *Internet Research Agency* i S:t Petersburg, som bl a var mycket aktiv inför presidentvalet i USA 2016 (mer om detta nedan).

¹ Se [Årsrapporter om it-incidenter och cyberangrepp](#)

² <https://sv.wikipedia.org/wiki/Trollfabrik>

Rysstrollens metoder och knep

De debattknep som beskrivs i fortsättning är inte unika för rysstroll, utan har en lång tradition. Här är de grupperade i sex (6) kategorier (jfr bilden ovan):

Halmgubbe/halmdocka

En halmgubbe är en nidbild av motståndarens egenskaper eller åsikter som sedan attackeras. Dvs nidbilden får fungera som slagpåse. Exempel: Ukraina styrs av en nazistisk junta som håller Ukrainas folk som gisslan, hotar det ryska folket, Ryssland och hela Europa och som därför måste ”denazifieras”.³

Nidbilden kan bygga på rena lögner, förvrängningar av motståndarens ståndpunkter, citat som är tagna ur sitt sammanhang eller som inte är representativa för motståndaren.

Whataboutism

Whataboutism innebär att kritik bemöts genom att flytta fokus till brister hos andra.⁴

Exempel (Sveriges Fredsråd):

Sveriges fredsråd betraktar Rysslands erkännande av de två folkrepublikerna som ett folkrättsbrott, liksom Kosovos tillkomst som utbrytarrepublik efter 11 veckors flygbombningar av Nato i Serbien 1999.⁵

Man överflyttar alltså snabbt fokus från den ryska invasionen och erkännandet av ”folkrepublikerna” Lugansk och Donetsk till Natos flygbombningar för över 20 år sedan och bildandet av Kosovo.

Putins krigstal 24/2 2022, då invasionen av Ukraina inleddes, innehåller flera whataboutism-exempel, som går ut på att visa att USA/Nato är minst lika goda kålsupare. Text följande:

Först inleddes en blodig militär operation mot Belgrad utan godkännande från FN:s säkerhetsråd, men där man använde sig av stridsflyg och missiler i hjärtat av Europa.⁶ Bombningen av fredliga städer och vital infrastruktur pågick under flera veckor. Jag måste påminna om dessa fakta, eftersom vissa kollegor i Väst föredrar att glömma dem, och när vi nämner händelsen föredrar de att undvika att tala om internationella lagar, och betonar istället de omständigheter som de tolkar som varande nödvändig. Därpå kom Irak, Libyen och Syrien. Det olagliga användandet av militärmakt mot Libyen och förvrängningen av FN:s säkerhetsråds beslut rörande Libyen förödde staten⁷, skapade en enorm plats för internationell terrorism och drev landet till en humanitär katastrof, in i en virvelvind av ett mångårigt inbördeskrig som ännu pågår. Men det exempel som står i en klass för sig är naturligtvis invasionen av Irak⁸, helt utan rättslig grund....⁹

Uttröttning

Går ut på att exempelvis ta upp mängder med detaljer och frågor, ofta perifera eller ovidkommande, som kan vara besvärliga att reda ut eller besvara, även om de är helt grundlösa.

³ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Halmdocka>

⁴ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Whataboutism>

⁵ <https://frednu.se/?p=2820>

⁶ Syftar på bombkampanjen under Kosovokriget som inleddes i mars 1999 och som hade till målsättning att tvinga Serbien att dra tillbaka sina trupper från Kosovo. Bombkriget pågick i 78 dygn.

⁷ Ingripandet i Libyen skedde efter ett beslut i FN:s säkerhetsråd – Ryssland lade inte i sitt veto mot det hela. När det gällde Syrien så ingrep även Ryssland militärt – till stöd för diktatorn Assad.

⁸ Varken FN eller Nato deltog i attacken på Irak i april 2003, utan den genomfördes av USA och Storbritannien.

⁹ [Putins tal 24/2 2022](#), s. 3

Ett annat sätt är att presentera nya versioner. Den 7 mars 2022 bombade ryssarna en mödravårdscentral i Mariupol, där 3 dog, däribland en nyförlöst mor och hennes barn. Ryssarna lanserade olika versioner: Attacken hade inte ägt rum; den hade ägt rum, men mödravårdscentralen var ett giltigt mål eftersom nazistiska Azovbataljonen höll till där; attacken hade i själva verket utförts av ukrainarna; foton på offren var bara sminkade modeller osv.

Fremsta syftet med att sprida olika versioner är inte att bli trodd, utan att röra till begreppen, skapa förvirring och tvivel: ”Vad är egentligen sant?”

Blånekande/dementier

Blånekande tillgrips i synnerhet när bevisen är överväldigande: ”Det finns inga bevis”. På så sätt vill man få åhörarna att tvivla på motpartens argument: om man nekar så envetet, då borde det väl finnas svagheter när det gäller faktaunderlaget?

I mars 2022 förnekade ryssarna att robotkryssaren *Moskva* sänkts (ovan) och påstod att den drabbats av en brand som spred sig så att ett ammunitionsförråd sprängdes.¹⁰ Mycket osannolikt eftersom krigsfartyg är konstruerade för att motstå bränder och har ett bra brandskydd.

Ryssarna har hela tiden blånekat till att de bombat civila mål – och försätter med det. Ibland med argumentet att det i själva verket var militära mål, eller så har de påstått att det var ukrainarna själva som gjorde det. Så hanterade man också massakern i Butja: de skyllde på ukrainarna (se även nästa kategori).¹¹

Falsk flagg-operationer/provokationer

På engelska talar man om *False Flag Operations*, där den ena parten utför något otrevligt, som skylls på motståndaren.

Provokationer har ofta använts som förevändning för att starta krig, där man iscensatt en fejkad attack på sig själv och skyller på motståndaren (så gjorde både Nazityskland och Sovjet när de 1939 anföll Polen resp. Finland).

Ryska angrepp mot civila mål i Ukraina har ofta förnekats (se ovan) eller så har man skyllt på ukrainska falsk flagg-operationer. Det gäller t ex klusterbombattacken mot tågstationen i

¹⁰ Se [Putins hämnd efter flaggskeppsattacken – bombar Kiev](#) (Aftonbladet)

¹¹ Se [Massakern i Butja](#)

Kramatorsk i april 2022 (där 61 dödades och över 200 skadades). Och bombningen av den tidigare nämnda mödravårdscentralen i Mariupol beskrevs bl a som en ”iscensatt provokation för att upprätthålla en antirysk hysteri”.

Förlöjligande/hån

Syftet är att angripa och ifrågasätta motståndarens motiv och kunskaper. Detta åstadkoms genom att framställa motståndaren i så dålig dager som möjligt, samtidigt som den egna sidan utmålas som saklig och rättfram.

Försöken att giftmörda dubbelagenten Sergej Skripal (2018) och oppositionsmannen Aleksej Navalnyj (2020) skämtades bort eller skyldes på utländska agenter.

Överdrifter är mycket vanliga: Sverige och västvärlden befinner sig i djup moralisk, politisk och ekonomisk kris och är på väg att gå under.

Särskild fokus läggs på att visa förakt för feminism, HBTQ-frågor och liknande. Sådant som samkönade äktenskap är tabu och det faktum att man i väst tillåter sådant är ett bevis på att väst är dekadent. I ett tal i Moskva i februari 2023 sade Putin:

Titta på vad de gör mot sitt eget folk: Förstör familjer och kulturella och nationella identiteter och perversionen att förgripa sig mot barn, hela vägen upp till pedofili, läggs nu fram som norm... och präster tvingas välsigna samkönade äktenskap.¹²

Ibland tillgrips grova skämt för att illustrera det moraliska förfallet: ”Sverige kräver legalisering av sex med döda” (dvs nekrofil).

Var och hur sprids desinformationen?

Även en hel del av uppgifterna i det följande är hämtade från Per Eneruds bok. Men eftersom boken har drygt ett år på nacken så är en hel del av uppgifterna idag inaktuella (jag ger exempel på sådana). Har också kompletterat med andra faktauppgifter.

Enerud indelar de olika kanalerna/kategorierna i 5 grupper, utifrån hur nära de är knutna till den ryska staten:

1. ryska statsaktörer
2. ryska privata, men Kremlnära aktörer
3. ryska kanaler som döljer att de är ryska
4. utländska kanaler med fokus på stöd till Kreml
5. utländska kanaler, som döljer sitt stöd till Kreml.

1. Ryska statsaktörer

Dessa är statliga medier/kanaler som kontrolleras av presidenten, regeringen osv eller Kreml. Mest kända är mediahuset *Rossija Segodnja* och nyhetsbyråerna *RIA Novosti* (som äger *RT*) och *Sputnik* (båda har Margarita Simonjan som chefredaktör).

2. Privata, men Kremlnära aktörer

Hit hör oligarken Konstantin Malofejev, som driver två sajter som riktar sig till utländska läsare: *katehon.com* och *geopolitika.ru*. Till de som regelbundet medverkat i dessa medier hör den ryska fascistiska filosofen Aleksandr Dugin.

Den numera mördade Jevgenij Prigozjin — ”Putins kock” — drev flera mediaprojekt, däribland *Internet Research Agency*, *IRA*, den så kallade trollfabriken i S:t Petersburg. Denna var en nyckelspelare i inblandningen i presidentvalet i Förenta staterna 2016 (som Prigozjin själv

¹² Se: [Fem påståenden i Putins tal som får Ukraina att rasa](#) och [Ryssland pausar deltagande i kärnvapenavtal med USA](#) (*DN* februari 2023)

skröt om¹³). Prigozjin ledde också mediehuset *Mediagrupperna Patriot* som enligt ett Tass-meddelande i slutet av juni 2023 stängts ned.¹⁴ Ett par veckor senare meddelades att mediagruppen kan återuppta sitt arbete. Vad som hänt sedan dess är oklart.

Den franska cybermyndigheten *Viginum* avslöjade i februari 2024 ett Moskvabaserat nätverk, kallat *Portal Kombat*, som ägnar sig åt att sprida Kreml-propaganda.¹⁵

3. Ryska kanaler som döljer att de är ryska

Dessa utgörs främst av webbsidor som framträder som tankesmedjor eller plattformar för akademisk debatt. En inflytelserik sådan är *South Front*, baserat på Krim, som förnekar all koppling till Ryssland. Länken till dess webbplats (<https://southfront.org>) fungerar dock inte längre, dvs verkar ha upphört.¹⁶

Andra exempel är *Oriental Review* och *One World Think Tank*. Båda är registrerade i Ryssland, men domineras av engelskspråkiga skribenter. Prigozjins engelskspråkiga *USA Really* tillhörde samma kategori, men likt de övriga av hans projekt så verkar den ha lagts ned.

4. Utländska kanaler med fokus på rapportering om Ryssland

Hit hör sajter som öppet tar ställning för Ryssland som man anser vara orättvist skildrat i massmedia och att man därför vill ”nyansera” bilden. Denna kategori är mycket inhomogen. Där finns sådana som främst sysslar med rysk kultur (litteratur, musik, teater, arkitektur, balett osv), men också sådana som prioriterar den ryska historien och den ryska politiken. Här ingår en hel del riktigt reaktionära sajter, t ex utpräglad antisemitiska sådana. Dit hör *Russia Insider*¹⁷, som attraherar högerextremister från hela världen.

En liknande sajt är *The Duran*¹⁸. Den sysslar mycket litet med Ryssland, utan koncentrerar sig på USA och Storbritannien utifrån ett västfientligt perspektiv.

Till denna kategori hör också en del sajter som gör anspråk på att vara vänster. Enerud hänför svenska *Ryska Posten*¹⁹ till den kategorin.

5. Utländska kanaler, som döljer sitt stöd till Kreml

Detta är en stor kategori där olika kanaler kan vara väldigt olika i sin framtoning och vad gäller de frågor som prioriteras. Dessa sajter försöker vanligen hålla en viss distans till ryska staten och profilerar sig ofta på specifika frågor: ekonomi, konspirationer, miljö ...

En stor sådan sajt är *Zero Hedge*,²⁰ som sedan 2014 spritt och stött Moskva när det gäller flera nyckelfrågor, t ex annekteringen av Krim. Den återpublicerar ofta artiklar från ryska media.

Hit hör även *Unz Review* (i USA)²¹ och *Global Research* (i Kanada)²². Båda följer Kremls linje i avgörande frågor.

¹³ Se t ex [Wagnergrundaren erkänner inblandning i USA-val](#) (*Aftonbladet* nov. 2022)

¹⁴ ”Patriot media group shutting down operations, source tells TASS”, <https://tass.com/politics/1641291>

¹⁵ Se [Portal Kombat](#) (eng Wikipedia) och [Ryska propagandasajter avslöjade](#) (*SvD* 14/2 2024)

¹⁶ Se <https://en.wikipedia.org/wiki/SouthFront>.

¹⁷ <https://russia-insider.com/en>.

¹⁸ <https://theduran.com/> Förekommer även ofta på Youtube.

¹⁹ <https://www.rysk.info/>. *Ryska Posten* drivs av Stefan Lindgren, en gammal maoist som bl a var redaktör för maoistiska veckotidningen *Gnistan*. Han driver även *8 dagar*.

²⁰ <https://www.zerohedge.com/>.

²¹ <https://www.unz.com/>

²² <https://www.globalresearch.ca/> Drivs av den kanadensiske ekonomen Michel Chossudovsky, som är en utpräglad konspirationsteoretiker. Förutom att han driver en prorysk linje vad gäller kriget i Ukraina, har han

Brittiska *21st Century Wire*²³, norska *steigan.no*²⁴ och svenska *Global Politics*²⁵ framträder som vänstersajter, men försvarar den förda ryska politiken t ex vad gäller kriget i Ukraina. På högersidan finns *Nyheter Idag* och *Samnytt* som ofta uttryckt sympati för ryska intressen och mål.

Det finns även sajter som framträder med falsk varudeklaration, t ex säger sig bekämpa desinformation, men sprider desinformation. Ett exempel på det är ryska *War on Fakes*, som hävdar att den avslöjar lögnen, men sprider rysk propaganda och desinformation. Den registrerades 23 februari 2022, dvs dagen innan den ryska invasionen av Ukraina började – knappast en tillfällighet. Mer om denna, se: https://en.wikipedia.org/wiki/War_on_Fakes

Facebook, twitter/X, Telegram och liknande

Förutom specifika webbsajter så utnyttjas vanliga sociala nätverkstjänster i hög grad av proryska propagandister. Här ska jag först redogöra för en märklig historia, där en prorysk person som framträtt under falsk identitet fick en framträdande roll.

Det hela har anknytning till den Pentagonläcka som avslöjades våren 2023. Det var en för Pentagon pinsam historia som inte gällde desinformation, men kom att åtföljas av desinformation och andra märkligheter.

De läckta hemliga dokumenten (över 300 st) spreds ursprungligen i en spelinriktad chattgrupp med ett 50-tal medlemmar, av en IT-specialist vid namn *Jack Teixeira*, anställd vid amerikanska flygvapnet. Han hade fotograferat ett stort antal dokument, förmodligen med en mobiltelefon (bildkvaliteten är inte särskilt imponerande) och lagt ut dem i chattgruppen. Han hade förmodligen inga politiska avsikter med detta, utan ville skryta för sina kompisar.²⁶

Det gick åtskilliga veckor innan någon utifrån uppmärksammade tilltaget. Men det tog ordentligt fart när en känd kvinnlig prorysk bloggare, *Donbas Devushka* (= Donbas-tjejen), med över 135 000 följare på bara twitter, lade sig i leken och spred några av dokumenten, däribland en amatörmässigt *manipulerad* version av ett Pentagondokument som visade förlustsiffror (detaljer om detta nedan).

”Donbas-tjejen” påstod sig vara en rysk jude, bosatt i den av ryssar kontrollerade delen av Donbas (därav ”Donbas Devushka”). Sina webbkonton och podcasts använde hon för att stödja Rysslands intervention, bl a med skräckhistorier om hur rysktalande i östra Ukraina trakasserades och misshandlades av ukrainska myndigheter och soldater. Hon kommunicerade hela tiden på engelska med en (dålig) rysk brytning.

Men när hon via sitt Telegram-konto spred läckta dokument, då gjorde hon ett stort misstag, för då blev hon efterspanad av polis och säkerhetstjänst. Eftersom hon varit så flitig på Internet, så var det en smal sak att lokalisera henne. ”Donbas-tjejen” visade sig vara en amerikanska vid namn Sarah Bilis, bosatt i staten Washington. Och de skräckhistorier som hon spred var hopkokade i hennes kammare i USA, inte i Donbas.

---

framfört många konspirationsteorier om t ex 9/11, Osama bin Laden m m, och i synnerhet Covid-19 (som han bl a påstått kommer från USA) och covidvaccinering, frågor som han f ö fortfarande driver. Han har även samverkat med den schweiziske konspirationsteoretikern Peter König/Koenig, som bl a hävdar att vaccinationerna kommer att användas för att injicera ett nanochip som gör det möjligt att kontrollera alla som vaccinerats! För mer info om Chossudovsky, se https://en.wikipedia.org/wiki/Michel_Chossudovsky

²³ <https://21stcenturywire.com/>

²⁴ <https://steigan.no/> Drivs av Pål Steigan, partiledare för maoistiska Arbeidernes kommunistparti 1975–1984

²⁵ <https://www.globalpolitics.se/> Drivs av gamle maoisten Anders Romelsjö. Till samma kategori hör bloggaren Knut Lindelöf (lindelof.nu). Romelsjös ”Global Politics” har givetvis inget gemensamt med ”Global Politics” vid Malmö universitet (<https://mau.se/en/research/research-subjects/global-politics/>), som sysslar med forskning.

²⁶ För mer info om honom och själva läckan, se [Därför hade 21-åringen tillgång till dokumenten](#) (*Aftonbladet*). Där finns också länkar till fler artiklar om läckan.

För mer info om henne, se:

[Amerikanska kvinnan bakom ryska nätverket](#) (*Expressen*)

[Former US Navy officer exposed for running pro-Kremlin disinformation account](#) (euronews)

[Russia Supporters all FOOLED by Donbass Devushka](#) (video, med bl a Devushka-klipp)

Förvånansvärt många lät sig luras av ”Donbas Devushka”, bl a det tidigare Fox News-ankaret Tucker Carlson. Bland de svenska Putinkramare som bidragit till att sprida hennes lögnar hör Anders Romelsjöes *Global Politics*.²⁷

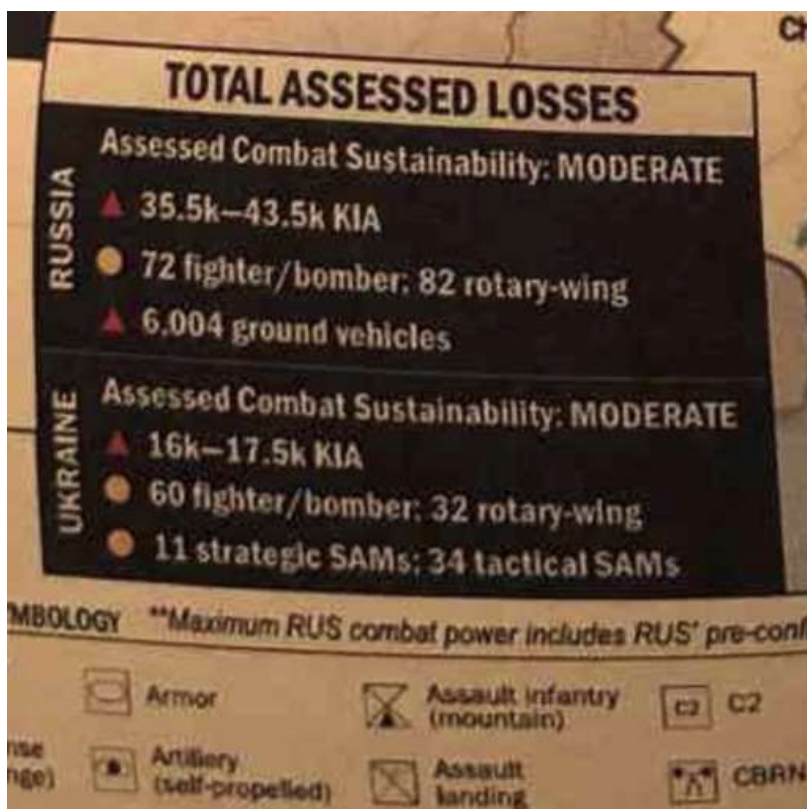
Efter upptäckten kunde inte Sarah Bills upprätthålla sin gamla täckmantel och sitt Telegram-konto, men ett halvår senare visade det sig att hon startat en ny under namnet ”DD Geopolitics”.²⁸

Men låt oss titta på hur man manipulerade siffrorna i Pentagondokumentet.

Förlustdokumenten

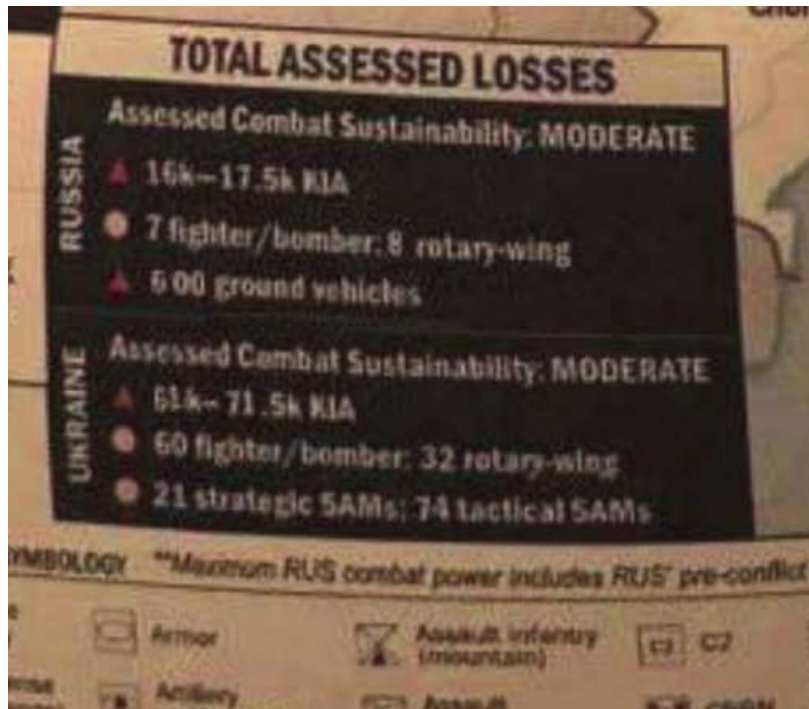
Nedan visas först originalet och därunder förfalskningen. Lagg märkte till att bildkvaliteten hos det manipulerade dokumentet är betydligt sämre än originalets. Detta förmodligen för att man på så sätt lättare hoppades kunna dölja den ganska klumpiga förfalskningen.

Förkortningar: **KIA** för *Killed in action* (dvs döda i strid), **k** efter siffror står för 1000.

²⁷ Se t ex <https://www.globalpolitics.se/scott-ritter-om-rysslands-retratt-fran-kherson/>, där en viss V. Månsson uppenbarligen trodde på bedragerskan. I en kommentar daterad 15/11 2022, skrev hon: 'Det finns en Telegram-kanal som är stationerad i Donbass, den heter "Donbass Devushka". Den lägger ut många rapporteringar om vad som händer i Cherson just nu. De flesta utländska journalister har blivit förbjudna att vara där och rapportera. Det har visat sig inte vara så populärt att se att man binder civila vid stolpar för att straffa dem, vem vet var de gör mera med dem...' V.M. fortsätter att citera och redogöra för Donbass-tjejens lögnar – kolla gärna själv ...

²⁸ Se [Navy vet Sarah Bills relaunched pro-Putin propaganda accounts on X and YouTube](#) (Mail Online) och [Sarah Bills, US Navy vet accused of spreading Pentagon leak, is back online](#) (*New York Post*)

I originalet anges ryska förlusterna till 35 500-43 500. I den ändrade (nedre) versionen har det blivit 16 000-17 500 (man har använt de ukrainska siffrorna!), medan de ukrainska ökat till 61 000-71 500 (man har låtit de två första siffrorna byta plats: 16->61 och 17->71!).

Ryska flygplans/helikopterförluster har på motsvarande sätt minskat från 72 / 82 till 7 / 8 (dvs till mindre än en tiondel, 2-orna har raderats). De ukrainska är här oförändrade, osv.²⁹

Vid ett tillfälle när man i rysk TV kommenterade läckan och förlustsiffrorna (man utgick givetvis från den manipulerade versionen), påpekade en av deltagarna att i originaldokumentet var de ryska förlusterna större än de ukrainska. Men det skulle han aldrig ha sagt, för han attackerades omedelbart av en annan helt klart uppretad deltagare: "Vad! Vad! Ryska förluster högre än ukrainska förluster? Är det närmare sanningen?" För honom var det självklart att allt tal om att de ryska förlusterna var större än de ukrainska var lögn! Fakta spelar här ingen roll. Ett klipp som visar inslaget finns här:

<https://www.newsweek.com/russia-ukraine-kremlin-leaks-intel-state-tv-reacts-badly-1793558>

Kan man sätta tillit till personer som har en sådan inställning? Givetvis inte!

Andra exempel

Den proryska finska Telegramkanalen *Uutishuone* sprider rysk desinformation och konspirationsteorier (hundratals inlägg dagligen). Mer om *Uutishuone* och hur den arbetar, se [Svenska Yle spårar finländsk försvarsaktivist bakom Telegramkanal som sprider rysk propaganda](#)

Avslutningsvis följer här länkar till texter som handlar om två välkända Putin-kramare, Scott Ritter och Jacques Baud:

[Scott Ritter – Putins amerikanske agitator](#)

[Strålkastarljus på putinkramaren Jacques Baud](#) och [Jacques Baud om Majdanupproret](#).

²⁹ Uppriktigt sagt så är jag övertygad om att Pentagons ryska förlustsiffror är alldeles för låga. Det finns flera fakta och uppgifter, även läckta från ryska källor, som tyder på det. Sannolikt är de verkliga siffrorna flera ggr större. Men det finns ingen anledning att gräva mer sig i den frågan. Framtiden kommer förhoppningsvis att reda ut den saken. Se min artikel [Häpnadsväckande förlustsiffror](#) som diskuterar problemet mer generellt.

Andra kanaler

Det finns en annan typ av desinformationspridare som Per Enerud inte tar upp i sin bok, nämligen sådana som utnyttjar fejkade sajter och använder falska eller kapade konton för desinformations-spridningen. Ett exempel på det är den omfattande pro-ryska desinformationskampanj som under slutet av förra året och början av innevarande år riktades mot tyska regeringen, där man utnyttjade tiotusentals falska konton på Musks sociala mediaplattform X [d twitter]. Enorma mängder inlägg (c:a 2 per sekund) skickades ut, med budskapet att det tyska stödet till Ukraina visade att regeringen struntade i det tyska folkets intressen och behov. Mer om detta, se [Pro-rysk desinformationskampanj avslöjad i Tyskland](#) (på Marxistarkivet).

För denna typ av desinformation kommer AI, med användning av s k *botar*,³⁰ få allt större betydelse. Om detta se: [Här är fraserna som avslöjar AI-botarna i dina sociala medier-flöden](#). (SVT)

SVT har publicerat en hel del info om rysk desinformation. Exempel:

[De här AI-skapade personerna sprider rysk propaganda: Så ser du att de är fejk](#) (mars 2022)

[Så tvättas prorysk desinformation](#) (feb 2024) Efter beskrivningen av hur desinformationen planteras och tvättas, ges exempel på 12 falska nyheter.

[Så slåss Ukraina mot ryska lögnar](#) (mars 2024)

Mer om desinformation

[Russia-Ukraine Disinformation Tracking Center](#): 402 Websites Spreading War Disinformation and the Top Myths They Publish

[Disinformation in the Russian invasion of Ukraine](#) (Wikipedia)

[How does Russia's disinformation spread in Europe?](#) (Deutsche Welle, video)

EUvsDisinfo är en speciell EU-webbplats specialiserad på att avslöja desinformation. EU om Ukraina: <https://euvsdisinfo.eu/ukraine/>

---

³⁰ En *bot* är ett datorprogram som utför automatiska uppgifter. Den kan t ex användas för att samla in mailadresser för att skicka spam-mail eller sprida desinformation via Internet.